

GAMLE KIRKEGÅRD

GAMLE KIRKEGÅRD

VEJLE KIRKER & KIRKEGÅRDE

VEJLE KIRKER & KIRKEGÅRDE

INDHOLD

4

OVERSIGTSKORT

Kort over Gamle Kirkegård med angivelse af de omtalte gravminder

6

GAMLE KIRKEGÅRD

12

DE FALDT I KAMP

1. Faldne i krigen 1864
2. Soldater fra Treårskrigen

18

FOLKETS LÆREMESTRE

3. Evald Tang Kristensen
4. Christian Vilhelm Petersen
5. Agnes Benteline Hviid
6. Kirstine Seligmann
7. Valdemar Kanaris-Klein

30

TROENS FOLK

8. Søstre af Marias Hellige Hjerte
9. L. Adolph Brems
10. Ulrich Sechmann Boesen
11. Christian Henrik Christensen

40

BORGMESTRENE

12. Peter Theodor Madsen
13. Morten Christian Jacobsen
14. Niels Peter Jensen

48

VIL DU VIDE MERE?

Gamle Kirkegård
Vejle Kirker & Kirkegårde
Vejle, 2019

Tekst: Jannie Uhre Ejstrud
Forsidefoto og fotos side 12, 15, 17, 18, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 34, 37, 42, 44, 46: Jannie Uhre Ejstrud
Øvrige fotos: Vejle Stadsarkiv. Fotograf angivet ved det enkelte billede

Kort side 5: Anne Vium Skaarup
Projektgruppen: Birgit Flindt, Leif Arffmann og Jens Zorn Thorsen
Finansiering: Vejle Kirker & Kirkegårde

Omslagsillustration: Maja Svensk - Web & Grafisk design

Layout: Maja Svensk - Web & Grafisk design

Tryk: Lasertryk.dk A/S

ISBN: 978-87-971536-0-4

Kopiering eller elektronisk gengivelse af hele eller dele af hæftet er kun tilladt med skriftlig tilladelse.

© 2019 Jannie Uhre Ejstrud og Vejle Kirker & Kirkegårde

HISTORISKE GRAVE GAMLE KIRKEGÅRD

DE FALDT I KAMP

1. Faldne i krigen 1864
2. Soldater fra Treårskrigen

FOLKETS LÆREMESTRE

3. Evald Tang Kristensen
4. Christian Vilhelm Petersen
5. Agnes Benteline Hviid
6. Kirstine Seligmann
7. Valdemar Kanaris-Klein

TROENS FOLK

8. Søstre af Marias Hellige Hjerte
9. L. Adolph Brems
10. Ulrich Sechmann Boesen
11. Christian Henrik Christensen

BORGMESTRENE

12. Peter Theodor Madsen
13. Morten Christian Jacobsen
14. Niels Peter Jensen

GAMLE KIRKEGÅRD
JERNBANEGADE 26C
7100 VEJLE

GAMLE KIRKEGÅRD

VELKOMMEN TIL VEJLES ÆLDSTE KIRKEGÅRD!

Gamle Kirkegård er den ældste af de nuværende kirkegårde i Vejle. Den blev anlagt i 1825 som erstatning for byens eksisterende kirkegård ved Skt. Nicolai Kirke. Gamle Kirkegård blev anlagt som assistenskirkegård – en hjælpekirkegård. I 1805 var der kommet en kongelig forordning, der af hygiejniske grunde forbød begravelser inde i kirkerne og pålagde

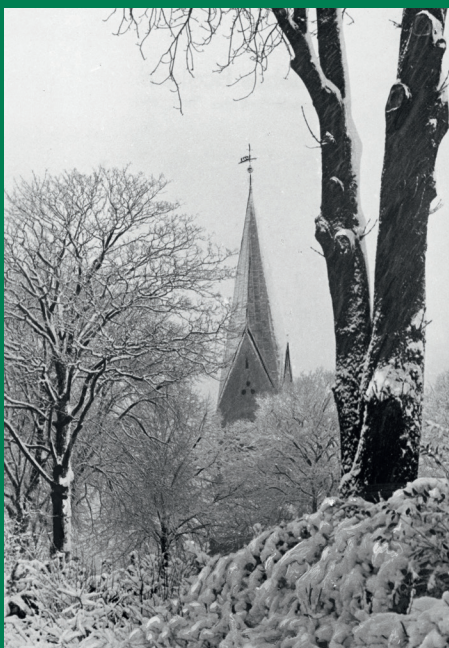
købstæderne at anlægge assistenskirkegårde uden for byerne. Kirkegården skulle desuden flyttes fordi en ny havn skulle anlægges ved Holmen, og det krævede en ny vej, der skar igennem den middelalderlige kirkegård.

Vejles nye kirkegård blev anlagt på en afgræsset holm, der først blev indhentet af bymæssig bebyggelse efter jernbanen mellem Århus og Fredericia blev anlagt i 1868.

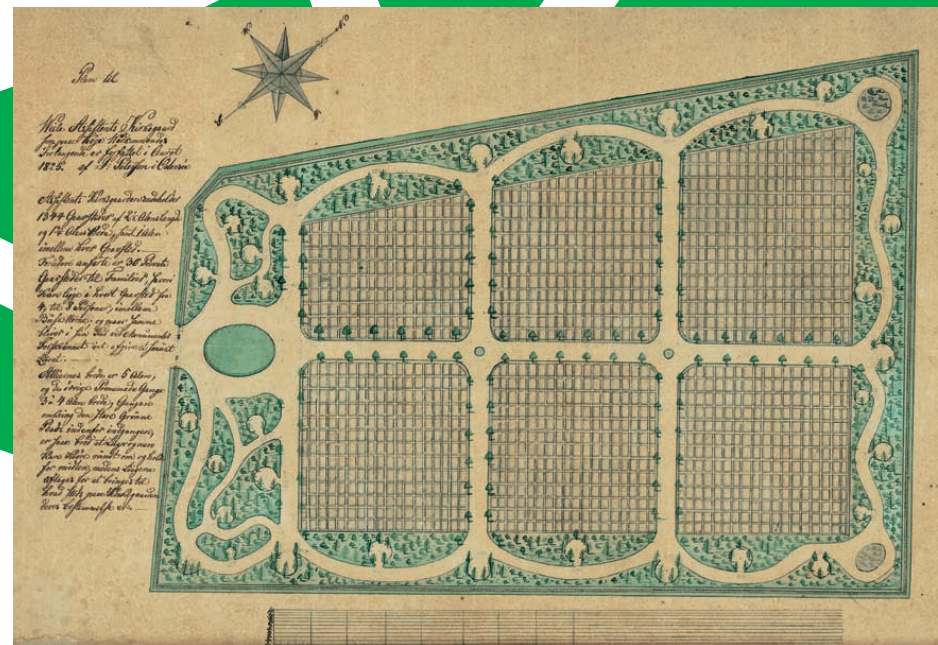
Den første begravelse på Gamle Kirkegård fandt sted den 30. december 1825 med gravsættelsen af birkedommer Me-

Hovedindgangen fra 1826 var skænket af amtsforvalter Jens Worsaae og udført af stenhugger Balle. Jens Worsaae, der var far til den berømte arkæolog J.J.A. Worsaae, ligger også begravet på Gamle Kirkegård. Foto fra 1980'erne. Fotograf: Jens Weber. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Tårn og spir på Vor Frelsers Kirke set fra Gamle Kirkegård. Foto fra 1946. Fotograf: Oskar Jensen. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Planen til kirkegårdens indretning blev i 1825 udarbejdet af gartner J. Petersen fra Odense. I 1837 blev kirkegården udvidet mod vest. Planen hænger i kirkegårdskontoret på Nordre Kirkegård. Vejle Kirke og Kirkegårde.

dens enke, Mette Kirstine. Hun fik snart følgeskab, da der i 1826 ved kongelig resolution blev givet tilladelse til at flytte 103 lig fra kirkegården omkring Sct. Nicolai til den nye kirkegård. Deres nye gravsteder blev forsynet med nummererede egepæle.

I starten blev kirkegården kaldt 'assistenskirkegården', herefter bare 'kirkegården', og da byen i 1871 fik Østre Kirkegård, blev den endelig til 'Gamle Kirkegård'.

Vejles Gamle Kirkegård er et frodigt åndehul midt i Vejle by.

Kirkegården bliver passet efter økologiske principper og med respekt for de 200 års lokalhistorie, der er repræsenteret her.

BYENS HISTORIE AFSPEJLET PÅ KIRKEGÅRDEN

Gamle Kirkegård fortæller en vigtig del af byens historie i netop den periode, der var formativ for byen i overgangen fra gammel købstad til moderne industriby. En tur på kirkegården er en vandring mellem gamle købmandsslægter, banebrydende præster, indflydelsesrige borgmestere, tapre soldater, indflydelsesrige apotekere, skolepionérer, lokalhistorikere og andre lokalikoner.

Vejle Gamle Kirkegård med Langelinie Skole i baggrunden i 1983. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Kirkegården omkring år 1920. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Vor Frølsers Kirke omkring år 1915 set fra Gamle Kirkegård. Fotograf: Central Atelleret v/ R. K. Larsen. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Vejle Gamle Kirkegård i 1920'erne. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

I dette hæfte fortælles historierne om nogle af de personligheder, der igennem deres virke fik betydning for Vejle bys historie, og som fik deres sidste hvilested her på kirkegården. Mange flere historier kunne fortælles. Mange flere satte deres aftryk. Under hver sten gemmer der sig et livsforløb, der havde indflydelse på få eller mange, men altid på nogen.

Med dette er det vores håb at sætte fokus på kirkegården som et fysisk spor i historiens store fortælling. For eksempel er Kirstine Seligmann ikke bare navnet på en skole. Hun ligger lige her.

DE USYNLIGE I MELLEMRUMMENE

Mange af de personligheder, der er beskrevet i dette hæfte, levede i byen på samme tid. De kendte hinanden, tog til selskaber hos hinanden, begravde hinanden. Kirkegården afspejler det samfund, de levede i, og de sociale mekanismer, de levede med. Kirkegården var også dengang et spejl af strukturer i de levendes verden.

Den jævne mands fortælling er anderledes anonym. Han levede samtidig med byens bedste borgerskab, men han blev begravet uden granitobelisker eller bronzerelieffer til at bevare hans minde.

De bevaringsværdige gravminder er ofte sat over fortjenstfulde mænd og kvinder. Det er vores egen pligt at huske de jævne folk, der var fortjenstfulde igennem deres daglige kamp for at brødføde sig selv og deres familie. De er de tomme mellemrum mellem de bekostelige gravminder sat over eliten. Lad os huske dem, når vi går forbi mellemrummene.

God tur og god fornøjelse.
Tag al den tid, det tager.

Vejle Kirker & Kirkegårde

Kirkegårde er også de levendes haver. De grønne oaser indbyder til fordybelse og samvær på tværs af generationer.

Familiegravsted på Gamle Kirkegård omkring år 1900. Fotograf: H.P. Jensen. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Ældre dame på en bænk på Gamle Kirkegård omkring 1920. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Indgangsporten til Kirkegården omkring år 1900. Fotograf: H.P. Jensen. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Stemningsbægre fra Vejle Gamle Kirkegård 1912. Fotograf: Preben Lærkeborg. Foto: Vejle Stadsarkiv.

DE FALDT I KAMP

1 FALDNE I KRIGEN 1864

Krigen i 1864, Den 2. Slesvigske Krig, blev ikke kun udkæmpet ved Dybbøl. Under sandstensobeliskens hviler 13 danske soldater, som døde i kampene den 8. marts 1864, da Vejle blev besat.

Møde omkring obeliskens på Gamle Kirkegård i 1914 - 50-året for kampen om Vejle i 1864. Obeliskens er rejst over tretten danske soldater, der faldt under kampene. Fotograf: Ditlev Nissen. Foto: Vejle Stadsarkiv.

KAMP I VEJLES GADER

Den 8. marts 1864 blev Vejle belejret af østrigske tropper. Belejringen var et led i krigen mellem Danmark på den ene side og Østrig og Preussen på den anden. De fjendtlige troppers indtog skete ikke uden kamp. Folk i Vejle havde længe været klar over, at de østrigske tropper var på vej. Kolding var blevet okkuperet den 18. februar, og de følgende uger blev der kæmpet ved forposterne syd for Vejle. De yderste fjendtlige forposter lå ved Bramdrupdam. Den 8. marts rykkede de fjendtlige tropper ind fra skovene ved Pedersholm, og ikke engang barrikaden, der var rejst tværs over Sønderbro, kunne holde dem

ude. Der var kamp i Vejles gader. Soldaterne rykkede igennem byen og fortsatte kampene i skovområderne nord for byen til klokken seks om aftenen. Da fjenden fik placeret artilleri ved Lille Grundet måtte de danske soldater trække sig tilbage mod Horsens. Vejle var besat af fjendtlige tropper.

VEJLE BELEJRET

I de følgende dage blev vejleenserne plyndret. Mange havde dog været snu. Fra besættelsen i 1848 vidste man, at det kunne blive slemt, og da folk i Vejle begyndte at høre kanoner, gravede mange deres guld og sølv ned i haven. I april ankom den preussiske feltmarskal von Wrangel i spidsen for de preussiske styrker. Wrangel krævede 50.000 kr. i erstatning for tabt tysk ejendom og ar resterede både Vejles amtmand og byfoged, da de nægtede at skrive under på, at byen skulle yde noget til fjenden. Den 18. april tabte danskerne slaget ved Dybbøl.

Dybbøls fald trak tunge skyer over optimismen hos de besatte vejleensere.

For besættelsesmagten var der tale om en sejr, som gav udslag i vild fest hos preusserne. De blev efterfølgende husket som langt værre uønskede gæster end østrigere. Først den 24. november, efter otte måneders neders okkupation, trak fjenden sig ud af Vejle.

KRIGENS OFRE

Obeliskens bærer navnene på de tretten soldater, som døde mens de forsvarede Vejle den 8. marts 1864. Mindestøtten der blev afsløret i 1865, er udført af billedhuggeren Niels Bondrup. Soldaterne er begravet i en fællesgrav under monumentet. Under de første kampe døde der også en række civile vejleensere, herunder musikeren Martin Hartmann og malerfruen Larsine Weiss, der begge blev skudt under kampene 8. marts. Kampene i Vejles gader efterlod flere ueksploderede granater. To drenge forsøgte den 16. marts at få krudtet ud af en granat ved at slå på den med en økse, og begge døde af eksplosionen. Der døde også østrigere under kampene ved Vejle, og på Gamle Kirkegård kan man også se mindsten for de faldne østrigske soldater fra 1864.

SOLDATER FRA TREÅRSKRIGEN

Gravmindet er sat over de danske soldater, der døde på lazarettet i Vejle i krigsårene 1848-50 under Treårskrigen.

KRIGEN KOMMER TIL VEJLE

Treårskrigen, der også bliver kaldt Den 1. Slesvigske Krig, var både en borgerkrig under det danske monarki og en krig mellem Danmark og de Slesvig-Holstenvenlige tyske stater.

I 1848 erklærede den slesvig-holstenske stænderforsamling ønsket om et uafhængigt Slesvig-Holsten. Tyske styrker besejrede den danske hær ved Slesvig by, og derefter var vejen banet op igennem Jylland.

I maj nåede tropperne til Vejle.

I første omgang skete indtagelsen uden kamp. Nysgerrige børn og voksne fulgte med, da dragonerne dukkede op ved Vejle vindmølle. Indkvarteringen foregik fredeligt.

Da 500 mand mere rykkede ind nogle dage senere, fik synet "alle til at gyse og nervesvage til at besvime", som der stod i Vejle Amts Avis. Der kom efterfølgende flere tropper, og snart husede byen 5.000-6.000 mand. Da indbyggertallet i

Vejle normalt lå omkring 3.000 mennesker på den tid, var det en betydelig belastning med så mange ekstra folk.

De drog dog hurtigt sydpå igen.

I september blev der våbenstilstand, men i februar 1949 brød det løs igen. Fjendtlige tropper gik atter nordpå, og den 8. maj begyndte fremrykningen mod Vejle.

FREMMEDE I BYEN

Vejlenserne havde siden april kunnet høre kampene i det fjerne, og byen havde modtaget mange flygtninge fra det krigshærgede Kolding. Heriblandt var der mange børn, der var blevet væk fra deres forældre. Med bange anelser havde mange af Vejles indbyggere derfor nået at flygte ud af byen.

Da de fjendtlige tropper gik ind i byen denne gang, mødte de en barrikaderet Sønderport. De danske soldater måtte dog snart trække sig tilbage gennem byen mod skovene nordpå, og der blev ildkamp mellem fjendens kanoner på vindmøllebakken og danskernes på Horsensbakken og Lille Grundet. Men de danske tropper i Vejle havde tabt.

Igen blev 5.000-6.000 fjendtlige soldater indkvarteret.

Ved slaget i Fredericia 6. juli tog Vejle del i begivenheden som aftager af sårede soldater, der blev fragtet til lazarettet i Vejle. Den 15. juli blev der tegnet midlertidig våbenstilstand på Fredensborg Slot, og den 30. juli forlod de sidste preussiske tropper Vejle - med undtagelse af 16 sårede soldater, der måtte blive på lazarettet.

Mindesten for faldne danske soldater 1948-50 på Vejle Gamle Kirkegård, fotograferet omkring 1890. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

SOLDATERNES MINDESTEN

Mindestenen er sat af byens indbyggere over de danske soldater, der døde på lazarettet i Vejle i 1848-50.

På Gamle Kirkegård kan man også finde mindestenen for dragon Peder Hansen Andkær. Han fik Dannebrogskorset for sin indsats i krigen i 1848, hvor han tog en kaptajn til fange. Han overlevede krigen og døde først i 1890. Hans gravminde er en mørk obelisk med korslagte sværd-

klinger.

FOLKETS LÆREMESTRE

EVALD TANG KRISTENSEN

Evald Tang Kristensen er kendt som den største folkemindesamler i den vestlige verden. Han sikrede den jævne befolknings stemme i dansk historieskrivning.

HEDEDRENG OG LÆRER

Evald Tang Kristensen (1843-1929) blev født i Nørre Bjert ved Kolding, men voksede op i hedeegnene omkring Viborg. Allerede i barndommen interesserede han sig for sprog og fortællinger.

Som 18-årig dimitterede han som skolelærer, men det blev hans arbejde med almuens mundtlige overleveringer, der gav ham en betydningsfuld plads i dansk historie.

I forbindelse med sit arbejde som lærer og senere degn og kirkesanger kom han vidt omkring i de jyske sogne, og han begyndte at nedfælde de lokale fortællinger.

FOLKEMINDESAMPLER

Fra 1866 til sin død indsamlede han omkring 3.000 viser med 1.000 melodier, 2.450 eventyr og mere end 15.000 sagn. Derudover nedfældede han rim, gåder og beskrivelser af dagligliv. Hovedparten af materialet indsamlede han selv i Jylland, mens det østdanske materiale blev sendt til ham fra folkemindinteresserede i de østlige egne.

Han opfandt sit eget forkortelsessystem, så han kunne skrive hurtigt mens informanterne talte uden at han skulle afbryde dem. På nogle af sine vandring havde han en såkaldt fonograf med sig, som lavede lydoptagelser af viserne. I en periode foregik indsamlingen sammen med den australske komponist Percy Grainger. Ved flere lejligheder havde han også følgeskab af en fotograf, som tog billeder af informanterne.

Det indsamlede materiale findes i dag på Dansk Folkemindesamling ved Det Kongelige Bibliotek. Samlingen giver et enestående indblik i småkårsfolks livsverden i en uddøende, førindustriel landsognekultur.

Slået til Ridder af Dannebrog

I 1888 kom Evald Tang Kristensen på finansloven, så han kunne arbejde fuldtids med sin indsamling af folkeminder. I 1898 blev han slået til Ridder af Dannebrog.

MINDEBO

Evald Tang Kristensen nåede at bo flere steder i Jylland, men de sidste 32 år af sit liv tilbragte han i Mølholm. Ved hans hus Mindebo på Fredericiavej er rejst en mindesten for den store ildsjæl. Det var herfra mange af hans rejser rundt i Jylland startede – oftest til fods, og ofte var han væk flere uger ad gangen.

Han var gift tre gange og fik otte børn. Hans sidste kone, Marie, ligger også på

gravstedet. Med Marie fik han sønnen Johannes Evald Tang Kristensen, som efter sin fars død fortsatte arbejdet med at systematisere de omkring 24.000 håndskrevne ark i Dansk Folkemindesamling. Johannes, hustruen Inge og datteren Gerda er også begravet på gravstedet.

Evald Tang Kristensens indsats med at dokumentere almuens mundtligt overleverede sagn, sange og fortællinger har været afgørende for bevaringen af en del af den danske kulturhistorie, der ellers ville være gået i glemmebogen.

Folkemindesamleren Evald Tang Kristensen vandrede rundt i Jylland og indsamlede bl.a. sagn, eventyr og sange. Her er den største folkemindesamler i den vestlige verden fotograferet på heden omkring 1913. Fotograf: Atelier Columbus. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Evald Tang Kristensen og Kirsten Marie Kristensen omkring år 1910. Fotograf: Sand Kristensen. Foto: Vejle Stadsarkiv.

En betydningsfuld plads i dansk historie.

CHRISTIAN VILHELM PETERSEN

En af Vejles mest fremtrædende lokalhistorikere i 1900-tallet var handelsskoleforstander Christian Vilhelm Petersen. Som redaktør og skribent på hovedværket Vejle Bys Historie var han med til at forme opfattelsen af Vejle som historisk by fra stenalderen til 1900-tallet.

LÆRERKARRIERE

Christian Vilhelm Petersen (1870-1951) var født i Vejle som søn af bogbindermester H.C. Petersen. Han var uddannet lærer fra Jelling Seminarium, hvor han dimiterede i 1890.

I en periode arbejdede han som lærer i Haslev, men efter få år vendte han tilbage til sit elskede Vejle. Her arbejdede han fra 1893 på Søndermarksskolen, og fra 1899 på Kirketorvets Mellem- og Realskole. I 1901 fik han stilling som lærer ved handelsskolen, og fra 1910 til 1943 var han forstander samme sted.

LÆRER UDEN SPANSKRØR

Som lærer og forstander blev han beskrevet som retfærdig og pligtopfyldende, og han var ikke tilhænger af spanskrør og hårde undervisningsmetoder.

I et interview i Vejle Amts Folkeblad den 19. december 1944 stillede han sig uforstående overfor tidens kritik af 'ungdommen nu til dags', da han selv oplevede børn som meget mere flinke end før. Efter hans mening var børn meget værre

tidligere – ikke mindst til at chikanere de stakkels lærere.

LOKALHISTORIKER I HJERTET

C.V. Petersen er mest kendt for sit store bidrag til lokalhistorien. Da arbejdet med det omfattende bogværk Vejle Bys Historie i 1922 blev igangsat for at markere Vejle bys 600-årsjubilæum i 1927, blev han naturligt en af medarbejderne, og i 1926 overtog han redaktionen og ansvaret for udgivelsen.

Foruden hans store arbejde med Vejle Bys Historie var han ihærdig bidragyder med lokalhistoriske artikler til Vejle amts historiske årbøger.

Personligt interesserede C.V. Petersen sig for slægtsforskning, og han kunne på sin mors side spore slægten tilbage i lige

linje fra et andet stort vejlenavn: Anders Sørensen Vedel.

EN TRÅD KLIPPET OVER

Han var kendt for sin store grundighed og kærlighed til lokalhistorien, og hans død i 1951 blev beskrevet som en tråd med det gamle Vejle, der blev klippet over.

Ved sin død boede C.V. Petersen i Torvegade 22. Bygningen fra 1769 er blandt Vejles ældste, og endnu et udtryk for hans store lokalhistoriske interesse. Det karakteristiske bindingsværkshus i Vejles gågade rummer i dag en optiker.

Et par år før hans død mistede han sin hustru Anna Louise Petersen. Hun er også begravet på gravstedet.

”

Når han havde fortalt en vittighed, morede klassen sig helt ustyrligt, og C.V. gned sig tilfreds i hænderne og tog derpå en pebermynte fra sit lille sølvfederal.

Tidligere elev.

Elevforeningen KMR, 3. 1974.

C.V. Petersen i Vejle Amts Avis den 18. oktober 1928.
Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

AGNES BENTELINE HVIID

Agnes Benteline Hviid var en af hovedkræfterne bag det første Vejle Museum. Ved sin død i 1916 testamenterede hun penge til Vejle by til opførelsen af en museumsbygning samt en byggegrund til opføre den på.

KAPTAJNSDATTER

Agnes Benteline Hviid (1839-1916) var datter af skibskaptajn Hans Hansen Hviid og Anna Dorthea Hviid. Igennem sin testamenteriske museumsgave satte hun et stort aftryk på Vejle bys historie og kulturliv.

Agnes Benteline Hviid blev aldrig gift og boede efter sin fars død i 1863 sammen med sin mor og ugifte søster Hansine. Efter de døde i henholdsvis 1874 og 1901 boede hun alene, først i Kirkegade 16 og siden Havnegade 23.

Da Agnes døde i 1916 uden direkte arvinger, havde hun igennem sit testamente sikret, at Vejle by skulle arve ikke bare en stor sum penge, men også en grund i Vejle Enge. Gaven skulle sikre, at byen fik sit længe ønskede museum.

VEJLE BYS MUSEUM

Museumssamlingen eksisterede allerede. Etatsråd Christian Eckardt havde i 1898 skænket sin store samling af kunst, mønter og oldsager til Vejle by som grundlag

for et museum, og samlingen voksede hurtigt efterhånden som flere private samlere gav deres bidrag.

I 1901 blev museumssamlingen udstillet for første gang i det gamle sygehus på Kirketorvet i Vejle, men der blev hurtigt behov for mere plads og mere permanente udstillingslokaler.

I 1923 stod museumsbygningen endelig færdig med Agnes Benteline Hviid som hovedmæcen sammen med fabrikant Christian Martin Hess. Første Verdenskrig havde forsinket byggeriet, så der var gået syv år efter hendes død før museumsdrømmen kunne blive en realitet.

FRK. HVIIDS STUE

Ved Agnes Benteline Hviids død blev en stor del af hendes private antikviteter øremærket til byens museum, og i mange år efter opførelsen af museet på Flegborg kunne museumsgæster se interiørudstillingen "Frk. Hviids Stue" med hendes ting. Indretningen af mindstuen var en af Agnes Benteline Hviids betingelser for testamenteringen. Mange Vejleensere husker stadig frøken Hviids klunkehjemstue på museet.

En anden betingelse for den testamenteriske gave var, at hvis museet en dag blev

*Agnes Benteline Hviid testamenterede penge og en byggegrund til Vejle by, så byen kunne få et museum.
Foto: VejleMuseerne*

nedlagt, skulle bygningen indrettes til lejligheder til 'agtværdige enlige kvinder'. Det er dog ikke blevet aktuelt. I dag rummer bygningen på Flegborg Vejle Kunstmuseum.

EFTERMÆLE

På Agnes Benteline Hviids familiegavstед ligger også hendes far, mor og søsteren Hansine. Agnes havde også søsteren Else Cathrine Hviid, der blev gift med Hans Peter Winding. I facaden på den gamle museumsbygning sidder en mindeplade for de tre Hviid-søstre.

KIRSTINE SELIGMANN

Navnet Kirstine Seligmann er stadig en levende del af Vejles historie. Den energiske lærerinde stod bag privatskolen Kirstine Seligmanns Skole fra 1882.

LÆRERINDE I EGET HJEM

Kirstine Seligmann (1863–1940) var datter af garvermester og grundlægger af Vejle

kvinder fra det bedre borgerskab kunne ernære sig. Hun havde i starten ingen uddannelse, men gode faglige og pædagogiske evner.

De fire drenge, der var de første elever, skulle forberedes til latinskolen; men der var endnu ikke planer om at Kirstine Seligmanns privatundervisning skulle udvikle sig til en decideret skole.

SKOLEN ETABLERES

Efterhånden fik Kirstine Seligmann dog flere elever og det blev nødvendigt at leje lokaler til undervisningen. Det blev også

efterspørgsel fra flere forældre omfattede undervisningen fra 1894 også piger.

I 1895 fik skolen sin egen skolebygning i den dengang stort set ubebyggede Herslebsgade, hvor skolen stadig har hovedbygning. Senere er skolen udvidet med afdelinger i Nutzhornsgade, Nørrebrogade, Worsaaesgade og Ørstedsgade. Fra 1882 til 1967 var skolen privatejet. Derefter overgik den til selvejende institution.

SØSTRENE SELIGMANN

Kirstine Seligmanns søster Ellen er også begravet på gravstedet. I skolens 50-

1982 bemærkede i sine erindringer, var Kirstine den lidt strenge og myndige, og Ellen var den mere milde.

De to søstre var aktive medlemmer i den grundtvigske Vejle Valgmenighed. Da valgmenighedens medlemmer i 1933 skulle stemme om, hvorvidt valgmenigheden skulle nedlægges, stemte Søstre Seligmann imod; men flertallet stemte for.

Da Kirstine Seligmann i 1934 trak sig tilbage, flyttede hun og Ellen ind i villa "Åsen" på Agersnapvej i Mølholm.

Kirstine Seligmann døde i 1940. Da hun

Skoleleder frk. Kirstine Seligmann med elever ved Kirstine Seligmanns Skole i Vejle omkring 1890.
Fotograf: N. Madsen, København K. Foto: Vejle Stadsarkiv

Sålelæderfabrik ved Sønderbro Ludvig Seligmann og Marie Sophie Magdalene Møller. Hendes far døde da hun var 10 år gammel.

I 1882 startede Kirstine Seligmann undervisningen af fire privatelever i sit hjem ved Sønderbro. Undervisning i eget hjem var en af de måder, hvorpå unge ugifte

nødvendigt at udvide lærerstaben, som udover Kirstine Seligmanns to søstre Ellen og Johanne blev forøget med yderligere et par lærerinder.

I 1890 fik Kirstine Seligmann lærerindeeksamen fra det velrenommerede N. Zahles Seminarium. Kirstine Seligmanns Skole blev derefter udvidet, og på

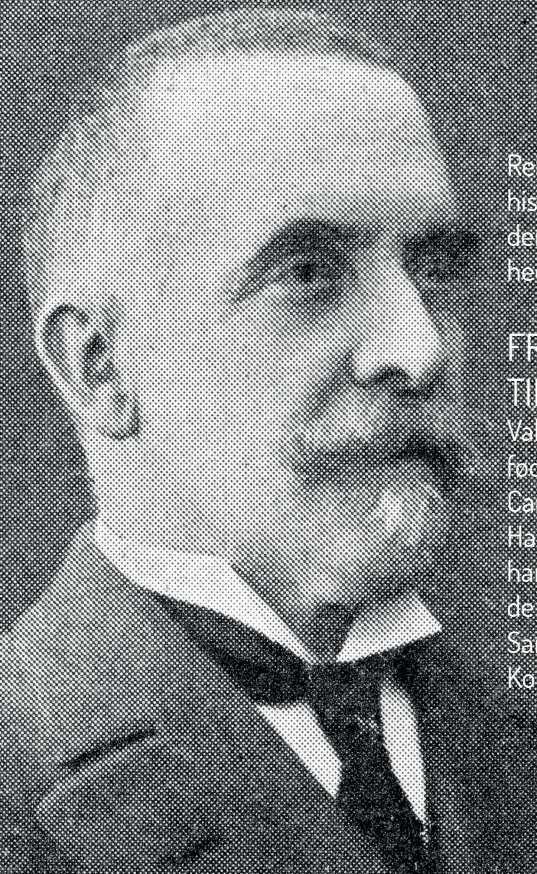
års jubilæumsskrift beskriver Kirstine Seligmann hende som "min trofaste, uundværlige Medhjælp saavel i Undervisningen som i det stadig voksende Administrationsarbejde".

Kirstine underviste i dansk og engelsk, Ellen underviste i dansk og var skolens organist og regnskabsfører. Som en tidligere overlærer på skolen frk. C. Ravn i

blev hentet på sygehuset, blev der gjort stop uden for skolen, hvor der var tændt levende lys i alle vinduer. Ved begravelsen blev ligtoget anført af omkring 100 daværende og tidligere elever.

Kirstine Seligmann nåede i sin levetid at modtage Den Kongelige Belønningsmedalje med Krone for sin skolegerning.

7 VALDEMAR KANARIS-KLEIN

Rektor Kanaris-Klein er gået over i lokalhistorien som den humanistiske rektor, der satte venlighed og imødekommenhed på dagsordenen på Vejle Gymnasium.

FRA KØBMANDSSØN TIL REKTOR

Valdemar Kanaris-Klein (1853-1923) var født i Silkeborg som søn af Købmand P. Kanaris-Klein. I 1870 blev han student fra Haderslevs Læreres Skole, og i 1880 tog han filologisk embedseksamen – svarende til i dags uddannelse til gymnasielærer. Samme år blev han ansat som lærer ved Kolding Latinskole, hvor han var i 20 år.

”

Naturligvis kunde han irettesætte, men aldrig i Vrede og Hidsighed; altid følte man, at han vilde alle sine Elever vel. Og jeg mindes en retfærdig Mand, der aldrig gjorde Forskel paa Elever fra forskelligt socialt Niveau.

Rektor A. Egeberg Jensen, tidligere elev, i anledning af Kanaris-Kleins 100-årsdag.

Der var stor ærgrelse i Kolding, da han forlod byen til fordel for Vejle.

I 1900 tiltrådte han som bestyrer ved Vejle Latin- og Realskole, og i 1904 fik han kongelig udnævnelse til rektor samme sted. Her var han til 1923, hvor han få dage før sin død lagde sin opsigelse.

Siden har skolen fået nye lokaler og skiftet navn et par gange. I dag hedder den Rødkilde Gymnasium.

DEN FLINKE HUMANIST

Kanaris-Klein var i samtiden kendt for at være vellidt blandt sine elever. Som noget usædvanligt på hans tid gik han ikke i fængsel for korporlig afstraffelse.

Som en tidligere elev bemærkede, var det lidt af en kulturomvæltning at komme fra den strenge Kirstine Seligmar Skole, hvor man blev hårdt straffet for at komme for sent, til den milde rektor Kanaris-Kleins gymnasium, hvor den slappe atmosfære blev mødt med et "Det kan ske for os alle". For dig tror jeg nu ikke, det sker oftere. En af de ting, han blev husket for at gøre, var at ældre elever, var uddelingen af pærer til hans have på hans fødselsdag. Han skulle lede sig i skolegården og delte ud til de velorganiserede rækker af elever efter tur – to pærer til hver elev.

Også elevernes fødselsdage bemærkede han, og han var kendt for at møde dem i klassen og ønske hver elev tillykke på deres fødselsdag. Generelt er han af tidligere elever og kollegaer blevet husket for sit lyse syn, sin velvilje og sit vennesæle sind – og som en sand humanist, der havde stor autoritet uden at misbruge den.

FRISK REKTORFRUE

Ud over lærer- og senere rektorgerningen var han aktiv i bl.a. musikforeningen og teaterforeningen, hvor han sammen med hustruen Dagmar gjorde indtryk med sit engagement, musikalske sans og dramatik. Dagmar blev af både elever og kollegaer betragtet som et frisk pust, og eleverne havde især glæde af hendes lune gemyt, når hun vikarierede på skolen. Så var der højtlesning! Dagmar er også begravet på gravstedet.

Ved afskedsfesten i Kolding, da Kanaris-Klein forlod byen for at blive bestyrer ved Vejle Latin- og Realskole, havde musikhandler Hannibal Marcus digtet en sang, der indledtes med dette vers:

”

*Kun sjældent finder vi et Korn
og har saa lidt at miste;
men Vejle er saa slugevorn,
og det er just det triste.
Den ta'r fra os, hvad den vil ha';
den ej vor Klage regner;
men ta'r, hvad mest vi holder a';
selv vore gode kleiner.*

Musikhandler Hannibal Marcus' afskedssang til Kanaris-Klein i Kolding i 1900.

TROENS FOLK

SØSTRE AF MARIAS HELLIGE HJERTE

Mariasøstrene kom til Vejle i 1912 for at drive katolsk hospital. I næsten 100 år satte nonnerne deres præg på byen indtil de sidste søstre rejste tilbage til Belgien i 2006.

KATOLSK MENIGHED I VEJLE

Den katolske menighed i Vejle blev stiftet i 1904 af to præmonstratenserpræster fra Belgien, pastor Brems og pastor Eyckens. I starten foregik gudstjenesterne i en tidligere hestestald indrettet som kapel, indtil Sct. Norbert Kirke kunne indvies i 1924.

Allerede i 1905 fik de to præster arrangementet, at der kom en lille gruppe Sct. Josefsøstre til Vejle for at drive katolsk skole. Det næste ønske var at drive hospital i byen. Denne opgave viste sig at være for stor for Sct. Josefsøstrene, så der blev i stedet sendt bud til et kloster i Berlaar i Belgien. I 1911 ankom de fire første Søstre af Marias Hellige Hjerte til Vejle.

De nyankome Mariasøstre, som de kom til at hedde i folkemunde, havde undervisning og opdragelse af børn samt syge- og ældrepleje blandt ordenens vigtigste opgaver. Mariasøstrene overtog undervisningen på den katolske skole fra Sct. Josefsøstrene og snart skulle de også drive hospital.

SCT. MARIA HOSPITAL

I 1913 stod Sct. Maria Hospital klar til indvielse. Det var tegnet af Vejle-arkitekten N. Christof-Hansen og opført i Løveapotekets baghave, som i 1904 var blevet købt af de to katolske præster Brems og Eyckens.

Det var Mariasøstrenes belgiske kloster, der betalte for byggeriet af hospitalet, og i 1913 overtog nonnerne skødet.

Med den katolske kirke, den katolske skole, Sct. Maria Hospital og fra 1927 en katolsk børnehave – Vejles første børnehave – havde Vejle fået en katolsk bydel på Blegbanken.

I 1949 fik hospitalet som det første danske privathospital i provinsen gynækologisk-obstetrisk afdeling, og Sct. Maria Hospital har især sat et aftryk i byens liv som gynækologisk- og fødselshospital.

Søstrene var meget vellidte i byen og mange vejlensiske kvinder havde et personligt forhold til de nonner, der havde været deres fødselshjælpere. Som en af søstrene sagde i et interview i 1965: "Mange mødre får her hos os deres eneste ferie, og det kan vi såmænd godt unde dem."

NONNERNE REJSER HJEM

I 1993 lukkede Sct. Maria Hospital. Derefter var der hospice på stedet, stadig drevet med søstrenes hjælp. I 2006 rejste de sidste seks mariasøstre tilbage til klosteret i Berlaar i Belgien for at nyde deres otium. Selvom søstrene i dag er væk fra bybilledet, vidner deres gravminder stadig om dengang, de dagligt gjorde en forskel for mange i Vejle.

Mariasøstrene gengivet i Jul i Vejle, 1963. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

”

Byen har al Grund til at glæde sig ved dette Hospital, der vil blive en Velsignelse for Byens og Omegnens Befolkning, og jeg håber, det skal blive et Fredens og Kærlighedens Asyl.

Pastor Josef Brems ved indvielsen af Sct. Maria Hospitalet i 1913

Mariasøstre på Gamle Kirkegård. Fra et album lavet af Søster Cecilie. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Mariasøstrene på stranden. Fra et album lavet af Søster Cecilie. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

L. ADOLPH BREMS

Pastor L. Adolph Brems var præst ved den katolske kirke i Vejle i pionérårene i starten af 1900-talet.

BRØDRENE BREMS KOMMER TIL VEJLE

Efter Reformationen i 1536 blev katolicisme forbudt i Danmark. Først med Grundloven i 1849 blev der religionsfrihed i Danmark.

I 1904 kom to belgiske præster til Vejle for at starte en katolsk menighed. De to præster Joseph Ludolph Brems og Simon Eyckens kom fra præmonstratenserklosteret Averbode. De mødte tilslutning fra lokalbefolkningen i Vejle og fik snart brug for flere hænder i fremvæksten af en katolsk menighed i byen.

I 1910 kom to unge præster mere til Vejle for at hjælpe med arbejdet. Den ene var Joseph Ludolph Brems' lillebror, L. Adolph Brems (1882-1938). Det er hans gravsted, der er på Vejle Gamle Kirkegård.

L. A. BREMS BLIVER SOGNEPRÆST

De to Brems-brødre blev hurtigt i folkmunde til "Store Brems" og "Lille Brems". Det var planen, at "Lille Brems" skulle aflaste "Store Brems" efterhånden som hans ansvarsområde blev større.

Menigheden voksede støt, og der var ikke mindst behov for en kirkebygning. 1922

nedlagde brødrene Brems grundstenen til Sct. Norbert kirke – få meter fra det sted, hvor byens gamle kloster og klosterkirke oprindeligt havde ligget.

Midt under kirkebyggeriet kom der bud fra Rom om, at paven ønskede "Store Brems" som ny biskop for Danmark og Island. Efter næsten 20 år som præst i Vejle overdrog Joseph Ludolph Brems embedet som sognepræst i Vejle til sin lillebror.

Efter få år som sognepræst i Vejle trak "Lille Brems" sig dog tilbage i 1929 på grund af sit helbred, der længe havde været dårligt. Han blev i stedet rektor på hospitalet i Randers og senere i København.

MED HJERTET I VEJLE

Ved sin afgang, der faldt sammen med Vejle menighedens 25-års jubilæum, rettede L.A. Brems en hilsen til menigheden, hvor han beskrev, hvordan hans "Hjerte stadig er i Vejle og vil vedblive at slaa stærkt og varmt for Menighedens Trivsel og Fremgang".

Ved samme lejlighed lovede han at skænke et orgel til kirken som udtryk for sin hengivenhed. Da han døde i 1938 på hospitalet i Vejle, havde han indsamlet midler nok til at gaven kunne realiseres. Hvor "Store Brems" er gået over i histori-

en som den første katolske præst i Vejle efter Reformationen, manden bag det katolske kvarter på Blegbanken og biskop for den katolske kirke i Danmark, fortæller historiebøgerne ikke nær så meget om hans lillebror.

Gravmindet er et vidnesbyrd om L.A. Brems' virke i byen i den katolske menigheds pionérår.

Da "Store Brems" døde i 1958, blev han begravet i sit flamske kloster Averbode i Belgien, ligesom mange andre præster, der var rejst ud i verden derfra. "Lille Brems" blev i Vejle.

Forrest til venstre biskop Joseph Ludolph Brems og til højre pastor L. Adolph Brems ved indvielsen af Sct. Norberts Kirke den 20. juli 1924. Fotograf: Johs. Rønvig. Foto: Vejle Stadsarkiv.

"Lille Brems" blev i Vejle.

10 ULRICH SECHMANN BOESEN

Slesvigs sidste danske biskop U.S. Boesen stod i brændpunktet i 1800-tallets store kampe om Slesvig. Han var stærkt dansksindet og fulgte kun ordre fra den danske konge.

Biskop U. S. Boesen gengivet i Haderslev Stiftsbog, 1967. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

PRÆSTESØN OG PRÆST

Ulrich Sechmann Boesen (1797-1867) blev født i Fåborg som præstesøn og ud af en gammel præsteslægt. 1812 kom han i skole i Kolding og 1815 blev han student. I 1823 blev han færdig som teologisk kandidat, og efter endt uddannelse blev han huslærer for den russiske gesandt baron Nicolais børn.

Herefter fulgte en række ansættelser som sognepræst. I 1826 blev han sognepræst i Nørre Løgum – samme år som han blev gift med sin kusine Anna Johanne Boesen. I 1834 blev han sognepræst i Oksenvad-Jels, og i 1848 i Fjelstrup.

DANSKSINDETS FORKÆMPER

Midten af 1800-tallet var præget af de to slesvigske krige, først Treårskrigen 1848-1850 og dernæst krigen i 1864. Det slesvig-holstenske område bestod både af dansksindede og tysksindede indbyggere, og to gange brød krigen ud som et opgør om den aktuelle grænsedragning. U.S. Boesen hørte til de dansksindede, og han blev kendt for at forsvare sin dansksindede menighed trods store personlige konsekvenser. Helt op til genforeningen i 1920 hang hans billede i mange nordslesvigske hjem.

Boesens første opgør med hvad han betragtede som danskfjendtlige oprørere kom i 1848, hvor han blev afskediget fra Fjelstrup, fordi han ikke ville adlyde den slesvig-holstenske provisoriske regering. Hovedparten af hans menighed var dansksindet, og han valgte at stå ved deres side. Han fik 24 timer til at forlade præstegården. Allerede i november 1849 blev han dog genindsat fra dansk side.

STÅLSAT I MODVIND

Et par måneder efter genindsættelsen blev han indsat som provst i Haderslev Provsti. Det huede ikke de slesvig-holstensksindede præster, og 17 af dem henvendte sig til provsten i et offentligt brev, hvor de beskrev hans udnævnelse

som en krænkelse af kirkens rettigheder. Han kvitterede med en afskedigelse af de fleste af præsterne, fordi de nægtede at afgive loyalitetserklæring til ham. I 1854 blev han udnævnt til biskop over Slesvig stift, hvor han indtil sin afgang i 1864 måtte administrere en nationalliberal helstatspolitik, selvom han mente, at det netop var dette, der førte til tabet af Slesvig.

Da de preussisk-østrigske civilkommisærer afsatte den stærkt dansksindede biskop den 8. marts 1864, nægtede han

sig i Vejle, hvor han havde familie. Han må have følt et smertens fællesskab med byen, som var blevet erobret af østrigske styrker samme dag, som de preussisk-østrigske civilkommisærer havde afsat ham som biskop.

Han døde få år efter flytningen til Vejle. I hans nekrolog beskrives han som urokkeligt tro mod sin konge og sit fædreland, og hans død blev set som et resultat af den store sorg over de ulykker, der var overgået hans fædreland.

Datteren Ulrikke Johanne blev i 1866 gift

”Han må have følt et smertens fællesskab med byen”

i første omgang at forlade sin post. Han modtog kun ordrer fra den danske konge. Den 28. oktober gav kongen ham hans afskedigelse, og dermed var formalia i orden.

RETRÆTEN TIL VEJLE

Efter afskedigelsen forlod han Slesvig efter næsten 40 års virke der. Han bosatte

med sin fætter Ulrich Christian Boesen, der senere blev justitsråd, hospitalsforstander og stod bag oprettelsen af Vejles første folkebibliotek. De blev viet i Sct. Nicolai kirke af Ulrich Sechmann Boesen. Begge ligger på gravstedet.

På gravstedet ligger også Ulrich Sechmann Boesens kone Anna Johanne samt deres døtre.

CHRISTIAN HENRIK CHRISTENSEN

Provst C.H. Christensen, Sct. Nicolai Kirke, fotograferet i 1929. Fotograf: Hans Albjerg. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Provst C.H. Christensens gravsted på Vejle Gamle Kirkegård som det så ud i 1936, fire år efter etableringen. Fotograf: Johs. Rønvig. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Sct. Nicolai Kirkes præstebolig, opført 1908. Pastor C.H. Christensen og hans datter står på trappen til terrassen. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

St. Nicolaj Præstebolig.

Provst Christian Henrik Christensen satte i mere end 30 år sit varige præg på Vejle by, hvor han bl.a. stod bag opførelsen af Sct. Johannes Kirke.

LÆRERSØN MED INDREMISSIONSK SINDELAG

Christian Henrik Christensen (1861-1932) var født i Skagen som søn af en lærer. I 1882 blev han student i Randers og i 1888 blev han teologisk kandidat. Samme år blev han kaldskapellan, dvs. hjælpepræst, i Lading-Fårup-Sabro ved Århus, og i 1893 blev han sognepræst for Ørum-Viskum-Vejrum ved Viborg.

I 1901 blev Christensen residerende kapellan for Vejle og Hornstrup menigheder – en stilling, der var nyoprettet på initiativ fra Indre Mission i Vejle. Han blev betragtet som en mand med indremissionsk sindelag, men med sin ikke-fordømmende tilgang var han afholdt af folk både inden for og uden for Indre Mission. Han blev senere formand for Indre Missions børnehjem ved Vejlefjord og Århus, hvor han lagde mange kræfter.

PRÆST OG PROVST

I 1907 tiltrådte C.H. Christensen som sognepræst ved Sct. Nicolai Kirke. Året efter flyttede familien ind i den nyopførte præstebolig på Fredericiagade. Præsteboligen

blev senere omdannet til det kommunale ungehus "Værket" med adressen Ved Vandværket 1.

Efter fire år som sognepræst blev C.H. Christensen i 1911 udnævnt til provst for Nørvang-Tørrild Herreds østre provsti. Som provst var han aktiv og engageret, og han blev især rost for sine evner inden for forhandlingsledelse og diplomati, hvor han kunne gyde olie på selv de mest oprørte vande.

Blandt de kirkelige ritualer tillagde Provst Christensen især konfirmationen en særlig betydning, og han lagde meget energi i sine konfirmander.

Han satte også et helt fysisk aftryk i byen, da det var på hans initiativ, Sct. Johannes Kirke blev opført.

”Han blev betragtet som en mand med indremissionsk sindelag”

DEN UVENTEDE DØD

Da provst Christensen nærmede sig den tvungne pensionsalder på 70 år, opfordrede menighedsrådet ham til at søge Kirkeministeriet om dispensation, så han kunne fortsætte.

Selvom Kirkeministeriet gav dispensation, blev forlængelsen dog kortvarig. Som 70-årig fik han et voldsomt nyseanfald med næseblod hvorefter han blev bevidstløs og døde inden den tilkaldte læge kunne nå frem og lave den påtænkte åreladning.

Dødsårsagen blev bestemt som en svæk-

kelse af hjertemuskulaturen som resultat af hans høje alder – og arbejdsmæssig overanstrengelse.

Da hans kiste til begravelsen blev ført fra Sct. Nicolai Kirke til Gamle Kirkegård, gik konfirmanderne foran det store sørgetog og strøede grønt.

Mindesmærket, der blev afsløret ved en højtidelighed efter provstens begravelse, blev skænket til hans enke Marie af Sct. Nicolai sogns menighedsråd. Hustruen ligger på samme gravsted, ligesom deres søn Laurits.

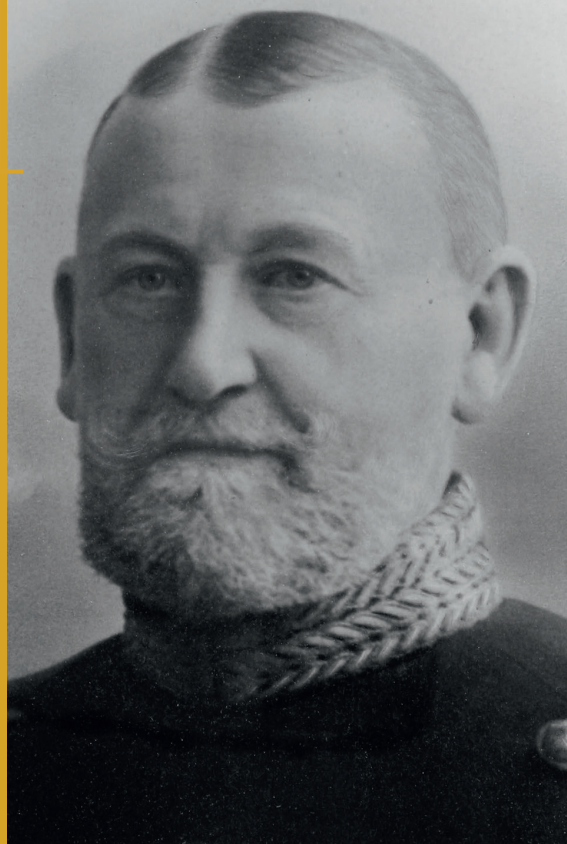

BORGMESTRENE

12 PETER THEODOR MADSEN

Vejles sidste kongevalgte borgmester P. Th. Madsen omkring 1910. Billedet har hængt i Vejle kommunes administrationsbygninger. Fotograf: Ukendt. Foto: Vejle Stadsarkiv.

den sidste
borgmester
i Vejle, der
var kongeligt
udnævnt

Borgmester Peter Theodor Madsen var den sidste kongevalgte borgmester i Vejle. Han sad på posten fra 1895 til 1919, hvor en ny kommunallov slog i kraft. Derefter var det slut med kongevalgte borgmestre.

VEJEN TIL TOPEMBEDET

Peter Theodor Madsen (1848-1928) var født i Horsens. Han blev student i 1867, og i 1873 var han færdiguddannet som juridisk kandidat og klar til en karriere som topembedsmand.

Han fik sit første arbejde som fuldmægtig på Århus Amtskontor, hvor han var i tre år. I 1876 blev han ansat som by- og herredsfuldmægtig i Stubbekøbing. Her var han i 16 år, indtil han 1892 fik stilling som retsmyndig skibsregistrator i København.

KONGEVALGT BORGMESTER

I 1895 blev han ansat som byfoged og kongevalgt borgmester i Vejle Købstad. Han blev dermed den sidste borgmester i Vejle, der var kongeligt udnævnt frem for folkeligt valgt.

Med til stillingen hørte hvervene som politimester og dommer i civile og kriminelle sager. Han skulle altså både repræsentere den lovgivende, dømmende og udøvende magt.

Da Vejle ved hans afgang fik sin første folkevalgte borgmester, Morten Christian

Jacobsen, blev denne magtdeling samtidig uddelegeret til en politimester, en civildommer og en kriminaldommer.

PLIGT OG ETIKETTE

P. Th. Madsen er af eftertiden blevet karakteriseret som en rolig, værdig og arbejdsom mand. Han fulgte den tids etikette uden at være stiv eller smålig, og hans samtid efterlader generelt indtrykket af en pligtopfyldende og dygtig borgmester.

Hans tid var imidlertid også præget af politisk uro imellem højre- og venstrefløj. At den første folkevalgte borgmester efter ham var socialdemokrat, kan tale sit eget sprog.

PLEJEDØTRE MED ESKORTE

Da P. Th. Madsen og hustruen Margrethe efter nogle år i ægteskabet måtte erkende, at de ikke kunne få børn, fik de to plejedøtre, Inger og Nana. Pigerne var døtre af Margrethes søster, som var enke med en stor børneflokk.

Gamle Kirkegårds mindsten for de østrigske soldater, der døde ved 1864-træfningen i Højen, blev sat i samarbejde mellem den østrigske soldaterforening og den kongevalgte borgmester P. Th. Madsen. På billedet fra østrigernes besøg på kirkegården i 1914 ses P. Th. Madsen i midten på første række. Fotograf: E.L. Biså. Foto: Vejle Stadsarkiv.

Disse voksede op i Vejle under særlig beskyttelse som plejedøtre til borgmesteren. Hvis de unge damer havde været til fest eller kom sent ind med toget fra København, blev de eskorteret sikkert hjem til borgmesteradressen af deres plejefars betjente.

Plejeddatteren Inger blev senere gift med Vejles velrenommerede læge Knud Møller. Borgmester Madsen og hustruen Margrethe ligger derfor på læge Møllers familiegravsted.

Borgmester P. Th. Madsen i sit kontor i Vejle, 1916. Fotograf: Hans Albjerg. Foto: Vejle Stadsarkiv.

**karakteriseret
som en rolig,
værdig og
arbejdsom
mand.**

MORTEN CHRISTIAN JACOBSEN

Demokrat. Da den lokale avis Vejle Social-Demokrat blev lanceret i 1898, var det med Jacobsen som den første redaktør.

VEJLES FØRSTE FOLKEVALGTE BORGMESTER

Da Jacobsen i 1919 blev den første demokratisk valgte borgmester i Vejle, markerede det starten på den socialdemokratiske tradition, der har gjort Vejle kendt som en af fagbevægelsens og socialdemokratiets højborg.

Indtil 1919 havde Vejles borgmester været kongeligt udnævnt. Med en ny kommunallov, der trådte i kraft i 1919, skulle borgmesteren fremover være udpeget blandt byrådets medlemmer. Siden valget i 1917 havde socialdemokraterne haft flertal i byrådet, og de pegede på Jacobsen, som var et af de længst siddende byrådsmedlemmer.

Han blev valgt 17. marts 1919, og herefter genvalgt 1. april 1921 og 6. marts 1925. Da C. Jacobsen i 1919 overtog borgmesterposten fra den sidste kongevalgte borgmester P. Th. Madsen, var det med ordene: "Vi var ikke altid enige, vi var ofte helt kontrære, men vi havde altid Ønsket om at gøre det bedste for vor By".

Den socialdemokratiske borgmester Morten Christian Jacobsen var Vejles første folkevalgte borgmester. Med den nye kommunallov var det fra 1919 slut med kongevalgte borgmestre: Nu skulle folket bestemme.

REDAKTØR OG SOCIALDEMOKRAT

Morten Christian Jacobsen (1867-1928) blev født i Tjepperup ved Holbæk i en fattig fiskerfamilie. Da han var seks år, flyttede familien til Holbæk, hvor hans far havde fået arbejde som landpostbud. Da Jacobsen var 13 år, døde hans far, hvorefter økonomien blev endnu mere trængt. Efter skoletiden kom han i lære ved det bogtrykkeri, hvor han i forvejen havde arbejde som bydreng for at bidrage til familiens økonomi. Her blev han udlært som typograf.

Jacobsen startede tidligt sin politiske karriere. Som 18-årig var han medstifter af Socialdemokratisk Forbund i Holbæk, og 1892 var han medstifter af Socialdemokratisk Forbund i Vejle, hvor han også blev valgt til formand.

I 1892 fik han arbejde som teknisk leder på den nystartede radikale avis Vejle Amts Dagblad, og i 1897 blev han lokal medarbejder på Østjyllands Social-

Borgmester Morten Christian Jacobsen
- kaldet C. Jacobsen - i 1920'erne. Billedet har
hængt i Vejle Kommunes administrationsbygninger.
Fotograf: Hans Albjerg. Foto: Vejle Stadsarkiv.

”
Ønsket om
at gøre det
bedste for
vor By.”

ET AKTIVT LIV

Jacobsen var folketingsmedlem for vejlekredsen 1913-1920, og i 1920 blev han valgt til landstinget. I 1921 nedlagde han sit mandat for at vie sin tid til borgmestergerningen. Derudover var han medlem af mange råd, udvalg og bestyrelser og især engageret i

arbejdet indenfor det sociale område. I 1890 blev han gift med Ane Christine Christensen, som han fik fem børn med. Hun døde i 1921, hvorefter han blev gift med navnesøsteren Anne Kristine, som også ligger på gravstedet.

1 NIELS PETER JENSEN

Borgmester og biografdirektør
Niels Peter Jensen i 1935.
Fotograf: Ellen Hansen.
Foto: Vejle Stadsarkiv.

P. Jensen var borgmester under besættelsestiden. Den socialdemokratiske direktør for Palads-Teatret blev efter krigen anklaget for at være tyskervenlig, men han har senere fået et mere nuanceret bilmærke.

KUNSTDREJER OG SOCIALDEMOKRAT

Niels Peter Jensen (1880-1963) blev født i Lørup og flyttede som toårig med sin familie til Vejle. Da han var konfirmeret, blev han uddannet som drejler hos kunstdrejer Hans Andersen i Vejle. Efter svendebrevet gik han på valse i Tyskland, hvor han mødte sin første hustru. Da han kom tilbage til Danmark, fik han arbejde hos sin tidligere lærer, borgmester Ankersen.

Men han fik interesse for fagbevægelsen og blev medlem af det socialdemokratiske værdigrundlag. I 1917 blev han valgt til byrådet for socialdemokratiet. I 1927 blev han formand for den socialdemokratiske gruppe. Han var medlem i flere perioder som viceborgmester og talssmand for partiet, og i 1937 afløste han Gartner Poulsen på borgmesterposten. Han var borgmester indtil 1946, hvor han trak sig tilbage, og året efter nedlagte han sit byrådsmandat. Han fortsatte dog med at være aktiv i fagbevægelsen og socialdemokratiet.

BORGMESTER UNDER BESÆTTELSEN

Under besættelsestiden gik der rygter om, at borgmester Jensen var tyskernepatisør. Da krigen lakkede mod enden, blev han derfor bedt af Danmarks

Frihedsråds Lokalkomité i Vejle om at sygemelde sig den 4. maj 1945, når englænderne kom, så det ikke blev ham, der skulle stå for den officielle modtagelse. Efter Anden Verdenskrig blev han tvunget til at forklare sine handlinger under besættelsen for at rense sit navn. Rygterne om nazisympatier skyldtes blandt andet, at han under besættelsen havde tilbragt tid på et kurbad i Tyskland.

Til sit forsvar appellerede han til større fokus på hans vanskelige diplomatiske udfordring som borgmester under fremmed okkupation, hvor folkets ve og vel og de politiske idealer ikke altid var forenelige, og hvor der krævedes ét ansigt udadtil, og et andet der var skjult for besættelsesmagten.

Synet på borgmesterens stilling i tiden under besættelsen er siden blevet mere nuanceret, med større fokus på hans diplomatiske ageren i en tid med begrænset råderum.

BIOGRAFDIRKTØRPARRET

Det var ikke kun på borgmesterposten, Jensen satte sit aftryk, men også som biografdirektør på Palads-Teatret i omkring 40 år.

Han var en afgørende drivkraft bag opførelsen af Arbejdernes Forsamlingsbygning i 1920, og i tilknytning til forsamlingsbygningen fik byen ved årsskiftet 1924-25 arbejderbiografen Palads-teatret. N.P. Jensen var leder af biografen frem til sin død; først som direktør, senere som ejer. I 1940 blev han gift med Valborg Jensen (1902-1988), som fra 1919 til 1940 var ansat på sygekassens kontor. Hun fortsatte

med at drive Palads-Teatret efter hans død og frem til september 1974, hvor hun solgte det til direktør Daugaard Nielsen, Lido-Teatret.

Den senere borgmester Niels Peter Jensen i kontoret for Sygekassen af 1. April 1908, hvor han fungerede som forretningsfører 1908-1933. Fotograf: Central Ateliet v/R. K. Larsen.
Foto: Vejle Stadsarkiv.

Bronzetyveri

På gravstedet står gravmindet over N.P. Jensen og hans første kone Bertha Mathilde Jensen samt et mindre gravminde over Valborg Jensen. Bronzerelieffet af N.P. Jensen blev stjålet under de bronzetyverier, der ramte flere kirkegårde i 2011.

VIL DU VIDE MERE?

DU KAN LÆSE MERE OM VEJLES KIRKEGÅRDE,
BYENS SPENDENDE HISTORIE OG PERSONLIGHEDER HER:

Kirkerne i Vadestedet. En slentretur gennem Vejles kirkehistorie.
Birgitte Arffmann, Byhistorisk Forlag, Vejle 2018.

Vejles historie 2. Moderne tider. 1786-1970. P. Brønfeld, A. Hellum, P.U. Jensen,
B.E. Munk, P.P. Poulsen, J. Topholm, Vejle Kommune 1998.

Kirkegårde i Vejle. Danmarks Kirker. XVII, hæfte 10. Nationalmuseet, 2009.

Vejle Bys Historie. C.V. Petersen (red.), Schweitzers Bogtrykkeri, Vejle 1927.

www.historiskatlas.dk

www.vejle-kirkegaarde.dk

www.vejlestantsarkiv.dk

www.vejlewiki.dk

VEJLE KIRKER & KIRKEGÅRDE